

DISKRIMINERINGSNEMNDA

Sak 214/2018

Norges Døveforbund

mot

Oslo universitetssykehus HF

Uttalelse av 01.02.2019 fra Diskrimineringsnemnda, sammensatt av følgende medlemmer:

**Jon Østensvig (nemndleder)
Kirsti Coward
Ingun Fornes**

Postadresse
Diskrimineringsnemnda
Postboks 208 Sentrum
5804 Bergen

Telefon
(+47) 90933125

E-post
post@diskrimineringsnemnda.no

Hjemmeside
www.diskrimineringsnemnda.no

Saken gjelder spørsmålet om et sykehus handler i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, ved å nekte brukere av tegnspråktolk å bli blodgiver.

Sakens bakgrunn

I blodforskriften (forskrift av 4. februar 2005 nr. 80) § 3-8 er det et krav at man før tapping av blod gjennomfører en medisinsk undersøkelse av blodgiveren, inkludert et intervju. Utvelgelseskriteriene for blodgivere er gitt i vedlegg til blodforskriften.

Seksjon for blodgivning (Blodbanken) er en del av Oslo universitetssykehus HF.

Personer som trenger tolk, blir avvist som blodgivere hos Blodbanken i Oslo.

Tolkeforbundet bragte forholdet inn for Diskrimineringsnemnda i en klage datert 1. juli 2018. Norges Døveforbund sluttet seg senere til klagen. Nemnda oppfatter det nå slik at det er Norges Døveforbund som er klageren i denne saken, og er bistått av Tolkeforbundet, jf. nedenfor.

Saken ble behandlet i nemndas møte 15. januar 2019 i Statens Hus i Bergen. I behandlingen deltok Jon Østensvig, Kirsti Coward og Ingun Fornes. Sekretariatet var representert ved Tonje Taranger, Ingelin Gammersvik og Laila Pedersen Kaland.

Partenes anførsler

Norges Døveforbund og Tolkeforbundet har i hovedsak anført:
Blodbanken diskriminerer personer som trenger tolk på grunn av funksjonsnedsettelse og etnisitet (språk).

I Norge er det om lag 16 500 tegnspråkbrukere. Personer som bruker tegnspråk, bruker et norsk minoritetsspråk, men får likevel ikke bruke tolk ved blodgivning. Blodbanken har ikke vist til medisinske grunner for å nekte tolkebrukere å gi blod, men bare vist til kommunikasjonsmessige utfordringer og fare for misforståelse.

Intervjuer i forkant av blodgivning er standardiserte, og vil kunne avdekke forhold om sykdommer underveis i samtalen. Gjennom å bruke tolk kan Blodbanken sikre at blodgiver mottar og forstår informasjonen om blodgivning. Bruk av tolk er ikke en risikofaktor, og gir ikke saklig grunn for å nekte døve og hørselshemmede å gi blod.

Forskjellsbehandlingen er ikke nødvendig for å oppnå formålet så lenge det er mulig å velge et handlingsalternativ, her et grundig og utdypende blodgiverintervju ved bruk av tolk. Tolkebrukerne blir forhindrede fra å utføre en viktig borgergjerning. De blir stigmatisert som risikofaktor, og på den måten ansett som mindreverdige og uønskede. Forskjellsbehandlingen er dermed uforholdsmessig inngripende for de som forskjellsbehandles.

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Postboks 208 Sentrum 5804 Bergen	(+47) 90933125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Oslo universitetssykehus HF/Blodbanken har i hovedsak anført:

Oslo universitetssykehus HF/Blodbankens avvisning av blodgivere som er avhengig av tolk, er ikke diskriminerende.

Personer som ikke får bli blodgivere, blir ikke behandlet dårligere enn andre. Blodgivning er frivillig. Blodgivning er heller ikke vist å gi noen helsemessig fordel for blodgiveren.

Blodbanken må avvise blodgivere dersom beskyttelsesnivået for blodmottakere ikke er tilstrekkelig høyt, uansett grunn, jf. kravet til forsvarlighet i spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og blodforskriften. Det er strenge krav til utvelgelse av blodgivere for å hindre smitteoverføring og for å sikre at blodprodukter har god kvalitet.

Mangelen på et felles språk i blodgiversamtalen kan medføre en sikkerhetsrisiko for blodprodukter som skal gis til pasienter, ved at ikke alle risikoforhold blir avdekket. En tredjepart i samtalen, i form av en tolk, er med på å heve terskelen for åpenhet fra blodgiverens side om sensitive forhold. Det gjelder selv om tegnspråktolken har streng taushetsplikt og holder et høyt profesjonelt nivå. Forhold som ikke blir tilstrekkelig avdekket, kan også skape risiko for blodgiverens egen helse, ved manglende sikkerhet for at blodgiveren har forstått informasjonen om blodgivning.

Det er ikke uforholdsmessig inngripende å avvise personer som er avhengig av tolk. Det må gjøres en interesseavveining mellom de som blir avvist som potensielle blodgivere, og det svært høye beskyttelsesnivået sammenholdt med den økte risikoen man utsetter pasienter som trenger blod, for.

Nemndas vurdering

Som nevnt oppfatter nemnda det slik at Norges Døveforbund – som i saken her må antas å ha rettslig klageinteresse på vegne av sine medlemmer, jf. diskrimineringsombudsloven § 8 andre setning – er klageren. Nemnda forstår det slik at Tolkeforbundet bistår Norges Døveforbund, og nå ikke opptrer som klager. Nemnda tar derfor ikke stilling til om Tolkeforbundet ville hatt rettslig klageinteresse i en sak som gjelder Blodbankens avvisning av hørselshemmede og døve personer som blodgivere. Nemnda tilføyer likevel at Tolkeforbundets faktiske interesse i utfallet neppe innebærer en tilstrekkelig rettslig klageinteresse med tanke på de diskrimineringsrettslige spørsmålene som saken reiser. Det følger av dette at nemnda bare tar stilling til klagen om påstått diskriminering av personer som trenger tegnspråktolk, og altså ikke fremmedspråklige eller andre med behov for tolk.

Spørsmålet for nemnda er om avvisning av potensielle blodgivere som bruker tegnspråktolk, er i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Likestillings- og diskrimineringsloven (lov av 16. juni 2017 nr. 51) § 6 første ledd forbyr diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter §§ 9, 10 eller 11, jf. § 6 fjerde ledd.

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Postboks 208 Sentrum 5804 Bergen	(+47) 90933125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Det følger av lovens § 9 at forskjellsbehandling i noen tilfeller kan være lovlig. Forskjellsbehandlingen er ikke i strid med forbudet i § 6 dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet, og forskjellsbehandlingen ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles.

For å kunne ta stilling til om personer som trenger tegnspråktolk, er utsatt for diskriminering, vil nemnda først vurdere om tolkebrukerne er «behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon», jf. § 7.

Blodgivning er frivillig, men dette innebærer ikke at noen har rettskrav på å få gi blod. Etter hva nemnda forstår, er det heller ikke påvist noen helsegevinst ved å gi blod, som man går glipp ved å bli avvist. Den som ikke får bli blodgiver, går glipp av den rutinemessige helsesjekken man får ved blodgivning, og får ikke delta i denne samfunnsoppgaven. Nemnda mener det er tvilsomt om tegnspråktolkebrukere i lovens forstand behandles dårligere ved at de ikke får bli blodgiver, men tar ikke stilling til spørsmålet fordi den har kommet til at en eventuell forskjellsbehandling uansett er lovlig.

Nemndas vurdering er at eventuell forskjellsbehandling av personer som trenger tegnspråktolk – ved at de ikke tillates å gi blod - er saklig, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende, jf. § 9.

Nemnda tar først stilling til om forskjellsbehandlingen har et saklig formål, jf. § 9.

Formålet med å utelukke personer som bruker tegnspråktolk, fra blodgivning, er knyttet til pasientsikkerhet. Hensynet til pasienter som trenger blod, innebærer at det legges stor vekt på å unngå overføring av smitte eller risiko for dette, og det er viktig at blodproduktene skal ha god kvalitet. Også hensynet til blodgiveren og hans eller hennes helse er viktig, ved at blodgiveren må motta og forstå nødvendig informasjon om blodgivning. For å få informasjon om potensielle risikofaktorer svarer blodgiveren på et spørreskjema, og i tillegg gjennomfører Blodbanken et intervju. Dersom det må brukes tolk i denne samtalen, kan det føre til økt risiko for at enkelte blodgivere ikke er åpne om potensielle risikofaktorer, siden dette kan gjelde svært sensitive forhold. Når det bringes inn en tredjeperson i samtalen, må det også antas at dette kan øke faren for misforståelser i kommunikasjonen mellom blodgiveren og helsepersonellet. Nemnda stiller ikke spørsmål ved tegnspråktolkenes faglige nivå og profesjonalitet, men mener det må legges til grunn at bruk av tolk – holdt opp mot det høye beskyttelsesnivået – i enkelttilfeller kan medføre en risiko som det er påkrevd å unngå. Selv om den økte risikoen er liten, er det utvilsomt behov for et svært høyt beskyttelsesnivå på dette området. For Blodbanken er det en ulempe å nekte grupper av personer å bli blodgivere, fordi det generelt er mangel på blodgivere. Det tilsier at risikoen som er påpekt, er reell. Nemnda ser det etter dette slik at forskjellsbehandlingen har et saklig formål.

Nemnda må videre ta stilling til om eventuell forskjellsbehandling er nødvendig, jf. § 9. I vurderingen av om nødvendighetsvilkåret er oppfylt, er spørsmålet om det er mulig å oppnå formålet på andre, ikke-diskriminerende måter.

Nemnda mener det er vanskelig å overprøve Blodbankens helsefaglige vurdering av hvilken potensiell risiko bruk av tolk kan skape i forbindelse med blodgivning,

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Postboks 208 Sentrum 5804 Bergen	(+47) 90933125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

og at denne risikoen vanskelig kan unngås på annen måte enn å nekte tolkebrukere å gi blod. Økt opplæring av tolker og helsepersonell kan nok være egnet til å redusere risikoen ytterligere. Slik nemnda ser det, vil imidlertid en slik økt opplæring være ressurskrevende, gitt omfanget av mulige blodgivere som trenger tolk, og dette vil uansett ikke fjerne den potensielle risikoen knyttet til det å bringe inn en tredjeperson i dialogen mellom blodgiveren og helsepersonellet. I denne vurderingen mener nemnda det også må ha vekt at nektelse av å gi blod uansett representerer en lite inngripende form for forskjellsbehandling, jf. ovenfor. Nemndas vurdering er etter dette at forskjellsbehandlingen er nødvendig.

Videre blir spørsmålet for nemnda om eventuell forskjellsbehandling står i rimelig forhold til hva man ønsker å oppnå, og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for de som rammes, jf. § 9.

Ulempene for de som rammes av at man ikke får bli blodgiver, er som nevnt ovenfor beskjedne. Når dette avveies mot behovet for et svært høyt beskyttelsesnivå, ser nemnda det slik at hensynet til at personer som er avhengige av tolk, må vike. Nemndas vurdering er at Blodbankens forskjellsbehandling ved at personer som benytter tegnspråktolk ikke får gi blod, ikke er uforholdsmessig.

Nemndas konklusjon er at Oslo universitetssykehus HF ikke handler i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne overfor personer som er avhengig av å bruke tegnspråktolk, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 6, når de nektes å være blodgiver.

Uttalelsen er enstemmig.

Sak 214/2018

Diskrimineringsnemnda har gitt følgende uttalelse:

Oslo universitetssykehus HF v/seksjonen for blodgivning diskriminerer ikke brukere av tegnspråktolk på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Jon Østensvig
nemndleder

Kirsti Coward
nemndmedlem

Ingun Fornes
nemndmedlem